

تأثیرات فضاهای تهی و خالی بر حجاب و محرمیت در معماری بناهای مسکونی دوره قاجار در شهر ارومیه

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۱۰

کد مقاله: ۱۶۷۱۰

آزینا بلالی اسکویی^{۱*}، یحیی جمالی^۲، پارسا کاوسی^۳

چکیده

معماری ساختمان‌ها برای پاسخ به نیازهای فرهنگی و محیطی افراد، طراحی شده است، هر بخشی از جامعه در طرح این معماری تأثیر می‌گذارد. معماری با دادن کیفیت به فضا معنایی مغایر با سرپناه پیدا می‌کند، مکانی می‌شود که با شناخت کامل از قابلیت‌های هر فضا نه تنها به عملکرد آن توجه دارد، بلکه نیازهای روانی و حتی نیازهای والایتر ساکنانش را نیز تأمین می‌نماید. در این راستا فضای تهی جزء فضاهایی است که با داشتن معانی قابل توجه، کمتر بررسی شده و آن طور که باید با آگاهی طراح، طراحی نشده است. تأکید اسلام بر محرمیت و حجاب، سبب شده که این مشخصه بر تمامی ابعاد اجتماعی و فرهنگی - که یکی از نمودهای آن معماری است - اثر گذارد. محرمیت نه تنها ضوابط دیگری را بر مسکن سنتی اعمال می‌کند، بلکه به عنوان مهم‌ترین معیارهای ساخت نیز قلمداد می‌شود. هدف اصلی این پژوهش، شناخت ارتباط بین محرمیت و فضاهای تهی در معماری خانه‌های دوره قاجاریه است که خانه‌های سنتی شهر ارومیه به عنوان نمونه انتخاب شده است. ارومیه از گذشته، به عنوان شهری با مردمی مذهبی و پایبند به اصول اسلامی شناخته شده است. محرمیت، یکی از ویژگی‌های اصلی خانه‌های این شهر است که در این مقاله، مورد بررسی قرار می‌گیرد. پرسش اصلی پژوهش عبارت است از: فضاهای تهی و خالی بر حجاب و محرمیت در معماری بناهای مسکونی چه تأثیری می‌گذارند؟ روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی است که با مطالعات کتابخانه‌ای در زمینه محرمیت و فضاهای تهی، معماری شهر ارومیه و دوره قاجار و با مطالعات میدانی و حضور در خانه‌های سنتی ارومیه انجام گرفته است. در این پژوهش، پنج خانه سنتی موجود مورد مطالعه، تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج تحقیق، نشان می‌دهد که تحقق محرمیت یکی از اولویت‌های اصلی طراحان در این دوره بوده است، نقش فضاهای خالی در ایجاد محرمیت غیر قابل انکار می‌باشد و وجود این فضاها برای ایجاد محرمیت الزامیست.

واژگان کلیدی: تهی و خالی، حجاب و محرمیت، مسکونی - قاجار، ارومیه

۱- دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز (a.oskoyi@tabriziau.ac.ir)

۲- کارشناسی ارشد معماری اسلامی دانشگاه هنر اسلامی تبریز

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری اسلامی دانشگاه هنر اسلامی تبریز